Väylävirasto
Trafikledsverket

20.4.2021

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta

Asiantuntijalausuntopyyntönne 15.4.2021 (VNS 2/2021)

Valtioneuvoston selonteko valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2021-2032

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt Väylävirastolta asiantuntijalausuntoa liittyen Valtioneuvoston selontekoon valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2021-2032.

Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma sisältää yleisten lähtökohtien lisäksi kuvauksen liikennejärjestelmän nykytilasta ja toimintaympäristön muutoksista sekä määrittelee vision, tavoitteet ja strategiset linjaukset liikennejärjestelmän kehittämiselle. Suunnitelma sisältää myös toimenpideohjelman, valtion rahoitusohjelman ja tiivistelmän vaikutusten arvioinnista sekä evästykset seuraavan suunnitelman laatimiseen.

Väylävirasto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Yleistä

Valtakunnallisella liikennejärjestelmäsuunnitelmalla vuosille 2021-2032 (Liikenne 12 -suunnitelma) tavoitellaan pitkäjänteistä, yli hallituskausien jatkuvaa ennakoitavaa toimintaa liikennejärjestelmän kehittämiseksi. Tämä strateginen suunnitelma tulee ohjaamaan koko liikenteen hallinnonalan toimintaa läpinäkyvästi osoittamalla valtion yhtenäisen tahtotilan valtakunnallisen liikennejärjestelmän kehittämisestä.

Liikenne 12 -suunnitelmassa esitetään perusväylänpidon rahoitustason nostoa 1,4 miljardiin euroon vuodessa. Tämän lisäksi myös kehittämisinvestointeja esitetään rahoitettavan noin 500 miljoonaa vuodessa eli yhteensä 6,1 miljardia euroa vuosina 2021-2032. Tämä kokonaisuus antaa Väylävirastolle hyvät lähtökohdat sujuvan liikennöinnin varmistamiseen eri väylämuodoilla.

Liikenne 12 –suunnitelmassa esitetään, että suunnitelmaa konkretisoidaan seuraavaksi 6-8 vuodeksi laadittavalla, väylien suunnitteluohjelmaan ja Liikenne 12 -suunnitelman

Väylävirasto
PL 33, 00521 Helsinki
Opastinsilta 12 A, 00520 Helsinki
Puhelin 0295 34 3000
Faksi 0295 34 3700
etunimi.sukunimi@vayla.fi
kirjaamo@vayla.fi
www.vayla.fi

tavoitteisiin, kriteereihin ja rahoitustasoihin, liikenneverkon strategisessa tilannekuvassa tunnistettuihin tarpeisiin sekä väylälaeissa asetettuihin laatuvaatimuksiin perustuvalla investointiohjelmalla. Investointiohjelmassa käsitellään sekä isoja kehittämisinvestointeja että perusväylänpidon rahoituksella toteutettavia pienempiä parantamishankkeita. Investointiohjelma sisältää ehdotuksen hankkeiden toteuttamisjärjestyksestä ja rahoittamisesta, ja sitä hyödynnetään talousarvioesitysten valmistelussa. Liikenne 12 –suunnitelmassa esitetään myös perusväylänpidon perussuunnitelman laatimista. Perussuunnitelma tulee toimimaan pohjana perusväylänpidon rahoituksen kohdentamiselle hallinnonalalla. Perussuunnitelmalla varmistetaan, että Liikenne 12 –suunnitelman tavoitteet, kriteerit ja rahoitustasot täyttyvät liikenneverkon strategisessa tilannekuvassa havaitut tarpeet huomioiden.

Väylävirasto vastaa väyläverkkojen keskipitkän investointiohjelman ja perussuunnitelman sekä muutaman seuraavan vuoden suunnitteluohjelman laatimisesta. Nämä ovat keskeisiä työkaluja Liikenne 12 -suunnitelman ja sen tavoitteiden toteuttamisessa. Suunnitelmassa kasvaa panostus rautateihin liikenneverkkojen kehittämisessä. Tieverkolla kehittämishankkeiden suunnittelu kohdistuu erityisesti niille tiejaksoille, joilla on merkittävimpiä puutteita palvelutasossa turvallisuuden, toimivuuden tai ympäristöhaittojen osalta. Väyläviraston kannalta on merkittävää, että näillä väylillä myös henkilö- ja/tai tavaraliikenteen ennustettu kasvu edellyttää investointeja, jotta riittävän hyvä liikenteen palvelutaso pystytään säilyttämään.

Vaikutusten arviointi on ollut tärkeä osa Liikenne 12 -suunnitelman valmistelua. Sillä on lisätty tietoa ja ymmärrystä liikennejärjestelmän kehittämisen vaikutuksista sekä tehty valmistelua läpinäkyväksi sidosryhmien kanssa. Vaikutusten arviointia tehtiin laajasti liikennejärjestelmän yleisten kehittämistavoitteiden pohjalta. Arviointia tarkennettiin suunnitelmalle asetettujen tavoitteiden: saavutettavuuden, kestävyyden ja tehokkuuden osalta. Väyläviraston toiminnan kannalta on tärkeää, että tavoitteet ovat rinnakkaisia ja pyrkivät kaikki hillitsemään ilmastonmuutosta. Väylävirasto on osallistunut väylänpidon osalta myös vaikutusten arviointityöhön.

Rautatiet Liikenne 12 –suunnitelmassa

Rautateiden ja raideliikenteen keskeinen rooli liikennejärjestelmässä näkyy hyvin Liikenne 12 -suunnitelmassa. Suunnitelmassa käsitellään ja linjataan kattavasti rautateiden ja rautatieliikenteen eri osa-alueita.

Suunnitelmassa esitetty perusväylänpidon rahoituksen nosto parantaa mahdollisuuksia huolehtia rataverkon turvallisuudesta ja liikennöitävyydestä. Rahoituksella voidaan toteuttaa jonkin verran myös pienempiä parantamistoimia. Erityisenä haasteena rataverkolla ovat kustannuksiltaan merkittävän suuret peruskorjaustarpeet, joita

suunnitelmakaudella on edessä väyläverkon eri osilla ja jotka kasvavat suunnitelmakauden loppua kohti.

Siirtyminen junien kulunvalvontatekniikassa uuteen radioverkkopohjaiseen eurooppalaiseen järjestelmään (Digirata) on merkittävä asia. On tärkeää, että Liikenne 12 -suunnitelma luo tälle selvän etenemispolun rahoituksineen huomioiden myös sen, että uuteen järjestelmään siirtyminen jatkuu pitkään vuoteen 2032 ulottuvan suunnitelmajakson jälkeenkin.

Rataverkon kehittämiselle Liikenne 12 -suunnitelma antaa selkeät lähtökohdat. Rahoituksen lisäksi suunnitelma sisältää linjaukset siitä, miten rahoitusta käytetään suunnitelmakaudella. Liikenne 12 -suunnitelma luo yhdessä erikseen laadittavan investointiohjelman kanssa pitkäjänteisyyttä rautateiden suunnitteluun ja toteutukseen. Käynnissä olevista useista kehittämishankkeista ja suunnitelmassa esitetystä tulevien vuosien rahoituksesta huolimatta voidaan kuitenkin vastata vain osaan nykyisistä ja kehittyvän liikenteen tarpeista. Jatkossa priorisointi on siis tärkeää, vaikkakin perusteltuja, suunnitelman tavoitteiden mukaisia tarpeita on myös haastavaa priorisoida keskenään. Yhteishankkeiden kuten kaupunkiseutujen hankkeiden käsittelyyn suunnitelma tuo myös selkeyttä.

Maantiet Liikenne 12 –suunnitelmassa

Suomessa tieliikenteen osuus liikkumisessa ja kuljettamisessa on hallitseva. Kaikki tiet ja kadut palvelevat osaltaan koko liikennejärjestelmää ja jokaisella tieverkon osalla on oma merkityksensä. Suurimpana haasteena 12-vuotisella suunnittelukaudella on koko laajan tieverkon pitäminen riittävän hyvässä kunnossa. Teiden ja siltojen kunto sekä talvihoito ovat liikkumisen perusta.

Suunnitelmassa esitetty perusväylänpidon rahoitus mahdollistaa maanteiden korjausvelan lyhentämisen noin vuodesta 2026 eteenpäin ja varmistaa maanteiden talvihoidon korotetun tason. Korjausvelan lyhentäminen parantaa matkojen ja kuljetusten täsmällisyyttä ja lyhentää matka- ja kuljetusaikoja, myös ajomukavuus paranee. Väylävirasto priorisoi korjauksissa ja talvihoidossa pääteitä sekä muita vilkasliikenteisiä teitä. Maantieverkon pieniin parannusinvestointeihin on esitetty rahoitusta hyvin rajallisesti ja se ei mahdollista merkittävää tieverkon parantamista.

Päätiet - noin 13 400 km - muodostavat tieverkon rungon ja niillä on erityisen tärkeä merkitys elinkeinoelämän kilpailukyvylle ja alueiden kehittämiselle. Liikenneverkon strategisen tilannekuvan mukaan pelkästään maanteiden pääväylillä noin 200 tiekilometrillä on kaikkein merkittävämpiä puutteita palvelutasossa sujuvuuden, turvallisuuden tai ympäristöhaittojen kannalta. Näiden tieosuuksien palvelutaso tulisi nostaa vastaamaan asetuksen vaatimuksia sekä nykyisiä liikennemääriä ja kuljetustarpeita.

Suunnitelmassa on esitetty maantieverkon kehittämisinvestointien rahoituksen säilyvän noin nykytasolla. Tällä rahoitustasolla voidaan toteuttaa esimerkiksi noin 1/3 maanteiden pääväylien merkittävimmistä investointitarpeista. Linjaukset kehittämisrahoituksen kohdentamisesta mm. elinkeinoelämän toimintaedellytysten, työmatkaliikenteen tarpeiden ja liikenneturvallisuuden parantamiseen antavat hyvän lähtökohdan investointiohjelman valmisteluun.

Meri- ja sisävesiväylät Liikenne 12 -suunnitelmassa

Meriväylillä ja jäänmurtotoiminnalla on keskeinen merkitys Suomen ulkomaankaupan kuljetuksissa, ja niiden tarpeita vastaava toimivuus on ensiarvoisen tärkeää koko ulkomaankaupalle. Liikenne 12 -suunnitelman keskeisiä haasteita meriväylien kannalta ovat elinkeinoelämän nopeastikin muuttuvat kuljetustarpeet ja -virrat, joihin viraston tulee kyetä vastaamaan mahdollisimman nopeasti ja joustavasti. Myös aluskaluston jatkuva kehitys luo tarpeita sekä fyysisen väyläinfran että siihen liittyen palveluiden kehittämiseen.

Näitä haasteita ja niihin liittyviä linjauksia on tuotu hyvin esiin suunnitelmassa, ja niiden pohjalta voidaan turvata alusliikenteelle vähintään nykyinen palvelutaso. Merkittävänä uutena avauksena Liikenne 12 -suunnitelman linjaukset mahdollistavat älykkäiden turvalaitteiden käytön systemaattisen lisäyksen keskeisillä meriväylillä. Linjaukset korostavat myös Saimaan kanavan sulkujen pidentämisen mahdollistamaa sisävesiliikenteen kehittämismahdollisuutta, mikä on koko liikennejärjestelmän kannalta myönteinen asia.

Meriväylien kehittämisen osalta linjaukset turvaavat mahdollisuudet vastata elinkeinoelämän muuttuviin kuljetustarpeisiin ja uusien investointien mahdollistamiseen meriväyläinvestointien avulla. Myös nykyisen jäänmurtokaluston suorituskyvyn turvaaminen mahdollistuu suunnitelman linjausten kautta, mikä varmistaa toimivat ympärivuotiset merikuljetukset. Haasteena jatkossa tulee kuitenkin olemaan olemassa olevien meriväylien pienten, kustannustehokkaiden parantamishankkeiden toteutusmahdollisuudet, sillä suunnitelma ei mahdollista näiden hankkeiden systemaattista ja tarpeisiin perustuvaa toteutusta, vaan käytettävissä olevat resurssit tulevat jatkossakin rajoittamaan tätä.

Liikenneverkon strateginen tilannekuva ja seuranta

Liikenne 12 -suunnitelma tuo selkeyttä liikenneverkon strategisen tilannekuvan rooliin. Lisäksi se selkeyttää odotuksia tilannekuvan sisällöstä ja vaatimuksista. Väylävirasto osallistuu Traficomin liikenneverkon strategisen tilannekuvan laatimiseen väyläverkkojen osalta.

Liikenne 12 -suunnitelman ja sen tavoitteiden toteutumisen kannalta tärkeää on suunnitelman seuranta. Väylävirasto osallistuu Traficomin vastuulla olevaan suunnitelman toteutumisen seurantaan ja seurantamallin kehittämiseen sekä tuottaa tietoa toimenpiteiden ja tavoitteiden toteutumisesta omien vastuualueidensa osalta.

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.
Väylävirastossa asian on ratkaissut Pääjohtaja Kari Wihlman ja esitellyt Toimialajohtaja Pekka Rajala.

Jakelu Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta

Tiedoksi Väylävirasto, kirjaamo
Väylävirasto, johtoryhmä
Ojanen, Tapio
Saarlo, Anna

Väylävirasto

ASIAKIRJA

Tämä asiakirja on allekirjoitettu Väyläviraston sähköisen allekirjoituksen palvelussa.
Voit varmistaa Adobe Acrobatilla sähköisen allekirjoituksen eheyden.

ALLEKIRJOITUKSET

Allekirjoittaja	**Kari Wihlman**
Allekirjoitusaika	20.04.2021 08:21
Allekirjoittaja	**Pekka Rajala**
Allekirjoitusaika	20.04.2021 10:14

ASIAKIRJAT

Asiakirja	LiV_Lausunto_VNS_2_2021_VLJS_200421.pdf